

"הפילוסופיה של המוסר, שנקראת גם **אתיקה** או **תורת המידות**, היא ענף של הפילוסופיה העוסק בשאלות "מהו המעשה הראוי שחובה לעשותו?" ו"מהי הטובה?" ומסייע בהבחנה בין טוב ורע ... המוסר הוא אוסף כללי ההתנהגות המקובלים בחברה ובתרבות. האתיקה היא תחום הידע שמציע ביקורת על המוסר, ומציגה אוסף כללי ההתנהגות אשר בחלקם הם חלופות לכללי ההתנהגות של המוסר." מתוך: [ויקיפדיה](#)

"רכיב ... חשוב ביותר שעל המורה כחוקר להיות ער ומודע אליו ולהתייחס אליו בכובד ראש הוא ההיבט האתי מוסרי. זאת מאחר שהעיסוק בסוגיות הכרוכות באנשים בכלל, ובמסגרת מחקרית בפרט, טומן בחובו סוגיות אתיות. בעת קיום מחקר, בדרך כלל מתעוררות שאלות אתיות הדורשות התייחסות מוקדמת כבר בעת הכנת המחקר וביצועו."

מתוך: סקרנות וחקרנות - אבני יסוד בהתעצמות המורה מאת מירה קרניאלי, 2010 עמ' 77

בקובץ זה ננסה להגדיר יחד על אילו עקרונות נקפיד במחקרים שלנו.

העקרונות שלנו למחקר אתי

- יש להודיע למשתתפים שמתקיים מחקר ומה המטרה שלו.
- יש לאפשר ללומדים שרוצים להשתתף ולמי שלא רוצים לא להשתתף במחקר מבלי שהדבר יפגע בהם
- לשמור על אנונימיות המשתתפים
- שיתוף עובדות- בלבד
- לא להיות שיפוטי- להיות רגועים
- לשמור על אקלים כזה חיובית
- לשמור על הגבולות- לא לפגוע נפשית או רגשית באחד התלמידים
- לזהות נקודות בהן פיגומים עלולים להטות את המחקר (הגבול בין החוקר למורה)
- קבלת נקודות מבט שונות אפילו אם מתנגדים להם
- שמירה על פרטיות
- מתן משוב בונה - להימנע מביקורתיות
- הגבלת השתתפות אנשי צוות נוספים באופן שעלול לפגוע
- כיבוד המשתתפים והזמן שלהם
-
-

בהמשך הקורס ננסה להגדיר רשימת נקודות ("Check list") שבעזרתה נעבור על כלי המחקר שלנו ונוודא שהם לא מפרים את העקרונות שניסחנו

[במחקר חינוכי](#) ישנם שני דגשים נוספים, מעבר לעקרונות המוסר הכלליים:

- [יחסי מרות](#)
- השתתפות קטינים - אישור אפרוטורפוס

נקודות לבחינת כלי המחקר (ותיעוד המחקר בעבודת הגמר)

- 1 - שאלונים
 - יש לוודא שאף אחת מהשאלות לא עלולה לפגוע, להביך או להעליב את העונה.

- לוודא שאין גישה לתלמידים לתשובות
- לוודא שהשאלות מנוסחות בצורה ברורה
- לוודא שהתלמידים מבינים את מטרת השאלון
- שאלות מנוסחות בצורה כללית ולא מקרה ספציפי
- שאלות מגוונות
- שאלות מותאמות לנושא הבדיקה
- שאלות פתוחות- לאפשר לנחקרים.ות לבטא את עצמם.
- ניסוח מותאם גיל
- פתיח חיובי שאלון- ולהסביר את מטרת השאלות
- **אנונימיות**

● 2 - ראיונות

- לבקש את האישור להקליט
- לוודא שהשאלות לא פוגעות בעונים
- לדאוג לתמלול תואם להקלטה (לא לדווח משהו שלא נאמר)
- לא לשתף מידע שעלה מקרב המראיין עם אחרים
- לקיים את הראיון בחדר מבודד (לא בסביבה שנמצא בה מלא אנשים שיכולים להאזין לראיון)
- לא להשתמש בהקלטה מעבר לצורך המחקר
- להכין שאלות ממוקדות
- לא לחרוג בניהול שיחת הראיון ולהתחיל להתעמק בנושאים אישיים, לשמור על מטרת המחקר בזמן הראיון.
- לעמוד בלוח זמנים

● 3 - תצפיות

- להזכיר בתחילת כל תצפית שעורכים תצפית ולהגדיר את מטרתה ואם היא מוקלטת (לא חייב)
- לשמור על פרטיות ולא להעביר מידע או משהו שהתרחש בזמן התצפית
- לבחור שיטת התצפית (החוקר לוקח חלק בתצפית או לא)
- לבחון מיקום מתאים

● 4 - תוצרים

- ליידע שיש שימוש בתוצרים
- ליידע את המשתתפים בלוח הזמנים על מנת לתכנן את העבודה מראש

● 5 - צילומים והקלטות

- לצלם או להקליט רק באישור כל המשתתפים.
- לא לפרסם תמונות או סרטונים שצולמו-
- הגבלת החשיפה של התכנים.
- יידוע לפני צילום- לא לצלם בסתר

קישורים:

[דילמות ושיקולים אתיים במחקר איכותני](#)

מצגת - אתיקה במחקר חינוכי מסמינר הקיבוצים

קבצים משנים קודמות: תשע"ה, תשע"ו, תשע"ז, תשע"ח, תשע"ט, תש"פ, תשפ"א, תשפ"ב, תשפ"ג